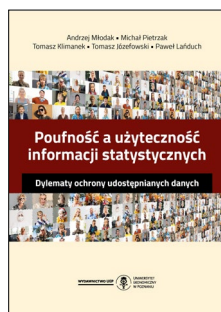

Recenzja monografii naukowej Andrzeja Młodaka, Michała Pietrzaka, Tomasza Klimanka, Tomasza Józefowskiego i Pawła Lańducha *Poufność a użyteczność informacji statystycznych. Dylematy ochrony udostępnianych danych*

Review of a scientific monograph by Andrzej Młodak, Michał Pietrzak, Tomasz Klimanek, Tomasz Józefowski and Paweł Lańduch, entitled *Confidentiality vs. usefulness of statistical information. Dilemmas in protecting shared data*

Język/Language: polski/Polish

Wydawnictwo/Publisher: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Miejsce i rok wydania / Place and year of publication: Poznań 2023

Liczba stron / Number of pages: 276

Monografia Andrzeja Młodaka, Michała Pietrzaka, Tomasza Klimanka, Tomasza Józefowskiego i Pawła Lańducha *Poufność a użyteczność informacji statystycznych. Dylematy ochrony udostępnianych danych* jest pierwszym opracowaniem w polskiej literaturze naukowej, w którym wyczerpująco przedstawiono problematykę ochrony danych i znaczenie poufności danych statystycznych dla jakości i użyteczności badań statystycznych. Wcześniejsze publikacje na ten temat miały charakter analiz przyczynkowych dotyczących wybranych aspektów tajemnicy statystycznej, kontroli i zapewnienia poufności danych objętych tajemnicą statystyczną, a także wpływu konieczności zapewnienia poufności danych na możliwość publikowania i upowszechniania wyników danych statystycznych.

Autorzy recenzowanej książki dokładnie omówili m.in. aktualne akty prawne międzynarodowe (opublikowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych, Unię Europejską i Międzynarodowy Instytut Statystyczny), krajowe i zagraniczne (stworzone w krajach przodujących w kształtowaniu zasad i metod badań statystycznych), a także dokumenty administracyjne istotne dla przedstawienia dylematów związanych z ochroną i udostępnianiem danych, przed którymi stoją statystycy i badacze. Szczególną wartość monografii stanowi kompleksowe ujęcie zagadnień tajemnicy

statystycznej, w tym podkreślenie konieczności przestrzegania jej w konkretnych sytuacjach badawczych, a także przedstawienie konsekwencji naruszania zasad ochrony poufnych danych dla jakości badań oraz metod i narzędzi służących do kontroli i ochrony poufności. Publikacja dostarcza informacji niezbędnych do tego, aby podmiot prowadzący badania statystyczne przestrzegał etycznych i prawnych zasad ochrony danych, a respondent miał świadomość, że dane, które przekazuje, zostaną wykorzystane wyłącznie do celów określonych w badaniu statystycznym, a jego tożsamość nie zostanie ujawniona.

Strukturę tekstu można określić jako wzorową. Praca składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym przedstawiono koncepcję ochrony danych i wyjaśniono podstawowe pojęcia z tego zakresu. W drugim omówiono metody pomiaru i oceny ryzyka ujawnienia informacji poufnych. W trzecim zapoznano czytelników z metodami i technikami kontroli ujawniania informacji poufnych w danych wynikowych. Rozdział czwarty – szczególnie cenny dla metodologów i projektantów systemów informacyjnych w badaniach statystycznych – poświęcono zagadnieniu straty informacji jako konsekwencji stosowania ochrony danych poufnych. Należy zwrócić uwagę, że kwestia identyfikacji strat informacji ma duże znaczenie praktyczne, stanowią one bowiem czynnik skłaniający badaczy do podejmowania większego ryzyka ujawnienia danych, które powinny być szczególnie chronione. Rozdział piąty – o innym charakterze niż poprzednie – zawiera przegląd wybranych narzędzi informatycznych służących do kontroli bezpieczeństwa i ochrony danych uznanych za poufne. Jest adresowany do informatyków specjalizujących się w projektowaniu modułów statystycznych systemów informatycznych, które są wykorzystywane do kontroli bezpieczeństwa i ochrony danych poufnych w konkretnych badaniach statystycznych. W rozdziale szóstym – zawierającym informacje istotne dla statystyków projektujących i organizujących badania statystyczne – opisano praktyczne doświadczenia z organizacji kontroli dostępu do danych w różnych krajach. Ma to na celu ułatwienie zainteresowanym podmiotom wyboru rozwiązań odpowiadających potrzebom konkretnych instytucji przeprowadzających badania statystyczne albo dostosowania ich do własnych potrzeb.

Za ważne części publikacji należy uznać także obszerną bibliografię – przedstawiającą cenne pozycje polskich i zagranicznych autorów – która z pewnością okaże się przydatna naukowcom, studentom i praktykom przeprowadzającym badania statystyczne, a także słownik pojęć – pierwszy tego typu glosariusz, który spełni zapewne ważną funkcję w procesie wprowadzania i upowszechnienia terminologii związanej z ochroną danych.

Warto podkreślić staranne opracowanie redakcyjne wszystkich rozdziałów monografii. Problematyka bezpieczeństwa i ochrony informacji uznanych za poufne w badaniach statystycznych jest skomplikowana, wieloaspektowa i słabo znana. Opisanie jej w sposób zwięzły i zrozumiały dla różnych odbiorców nie jest łatwe. Udało się to autorom recenzowanej monografii, choć należy zaznaczyć, że wiele jej fragmentów może okazać się trudne w odbiorze dla czytelników o różnym przygotowaniu statystycznym i informatycznym – ich pełne zrozumienie wymaga sięgnięcia do źródeł podanych w przypisach. Trzeba zatem przyjąć, że niektóre fragmenty książki są raczej przewodnikiem po problemach niż kompletnym tekstem podręcznikowym.

Publikacja jest skierowana do wielu grup odbiorców: naukowców przeprowadzających badania statystyczne lub wykorzystujących dane statystyczne w ramach innych badań, nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia ze statystyki i z ekonometrii, dydaktyków prowadzących szkolenia ze statystyki dla pracowników administracji publicznej i przedsiębiorstw organizujących własne badania i analizy statystyczne, pracowników statystyki publicznej, statystyków realizujących komercyjne badania statystyczne (w tym badania rynku i opinii publicznej), informatyków projektujących systemy statystyczne (w szczególności bazy danych) i administrujących nimi, doktorantów i studentów, pracowników administracji publicznej oraz banków i innych instytucji finansowych prowadzących własne badania statystyczne lub zlecających je jednostkom zewnętrznym, sędziów i prokuratorów, gestorów i administratorów systemów i baz danych administracyjnych, transakcyjnych i monitoringowych (big data), polityków pragnących korzystać w sposób rzetelny z danych i badań statystycznych, popularyzatorów badań naukowych oraz publicystów ekonomicznych.

Omawiana monografia wypełnia lukę na polskim rynku wydawniczym w zakresie problematyki dotyczącej tajemnicy statystycznej, jednej z nielicznych bezwzględnych tajemnic z mocy prawa, której przestrzeganie jest gwarantem jakości i możliwości prowadzenia badań statystycznych – zwłaszcza w naukach społecznych – a także praktycznej działalności gospodarczej, społecznej i politycznej. Warto podkreślić, że to pierwsza pozycja w polskiej literaturze naukowej obejmująca wszystkie najważniejsze aspekty tajemnicy statystycznej, podstawy metodyczne i prawne oraz narzędzia zapewniające jej przestrzeganie. Dzięki kompleksowemu ujęciu problemu zarówno pod względem metodologicznym, jak i informatycznym publikacja nie

tylko dostarczy potencjalnym zainteresowanym gruntownej wiedzy na temat poufności informacji w badaniach statystycznych, lecz także okaże się pomocna w ochronie danych źródłowych i wynikowych.

Józef Oleński

Polskie Towarzystwo Statystyczne; Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Ośrodek Badań
Obszarów Transgranicznych i Statystyki Euroregionalnej, Polska
Polish Statistical Association; Statistical Office in Rzeszów, Centre for Cross-border Areas
Research and Euroregion Statistics, Poland

Jacek Kowalewski

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Instytut Informatyki i Ekonomii Ilościowej;
Urząd Statystyczny w Poznaniu, Polska
Poznań University of Economics and Business, Institute of Informatics
and Quantitative Economics; Statistical Office in Poznań, Poland